

BHIC 1085 Commissaris van de Koningin in Noord-Brabant, 1920-1969, inv.nr. 429, scans 8-9

Commissaris der Provincie Noord-Brabant aan Secretaris-Generaal van Binnenlandse Zaken, 28-5-1943

Naar aanleiding van bovenvermelden brief heb ik de eer Uhoogedelgestrengte het volgende mede te delen.

Na het doordringen van het bericht in den namiddag van 29 April jl., dat het voormalige Nederlandsche leger zich in krijgsgevangenschap moest begeven, zijn op enkele fabrieken de arbeiders naar huis gegaan. Bijzondere berichten hebben mij dien dag niet bereikt.

Op 30 April ontving ik van verschillende burgemeesters bericht, dat fabrieksarbeiders in staking waren en dat de boeren nalieten de melk af te leveren aan de zuivelfabrieken. Ook op een paar secretarieën en op enkele distributiekantoren werd het werk neergelegd. Bij waterleidingbedrijven traden stakingen op. De toevoer van gas (ander dan mijngas) en elektriciteit stagneerde niet.

Op 1 Mei nam de stakingsbeweging in de fabrieken toe. Melklevering bleef in verscheidene dorpen achterwege. De gemeentelijke diensten en distributieapparaten functioneerden in het algemeen weder.

Zondag 2 Mei ontvingen de burgemeesters-politiegezagdragers van den politiepresident opdracht de voorzitters en ondervoorzitters der zuivelfabrieken, voor zooveel zij in kwaliteit of in persoon niet aan den leveringsplicht voldaan hadden, en de leidende figuren der vroegere vakverenigingen, voor zooveel werkzaam in een bedrijf waar gestaakt werd, over te brengen naar het kamp te Vught. De burgemeester van Son werd, in zijn hoedanigheid van voorzitter der Zuivelcoöperatie St. Petrus te Eindhoven, door Eindhovensche politie in Son gearresteerd. Na deze arrestatie ontstonden in Son ordeverstoringen, de bevolking bemoeilijkte de melklevering. Omstreeks 13 uur kwam de burgemeester weer in zijn gemeente. In den avond van dezen Zondag bereikte mij Uw telefonische mededeeling van Uw telegram betreffende de melklevering. Aan vele burgemeesters die telefonisch raad vroegen, werd door mij, door den griffier en door den kabinetssecretaris de inhoud van Uw telegram medegedeeld. Dit werd de aanleiding dat verscheidene burgemeesters zich onthielden van arrestaties. Ik teeken aan dat bedoeld telegram van 2 Mei 19 uur eerst op maandag 3 Mei omstreeks 10½ uur mij bereikte. Sommige burgemeesters in het Oosten der provincie ontvingen het op 3 Mei in den namiddag.

In enkele fabrieken werd op 3 Mei het werk hervat, in andere ging men eerst op dien dag in staking. In de melklevering kwam verbetering.

De burgemeesters spoorden de arbeiders aan, den arbeid te hervatten. Zij beijverden zich zeer om de melklevering weder regelmatig te doen plaatsvinden. Bij hun actie hebben zij steun gehad in meergenoemd telegram van Uhoogedelgestrengte, dat geen repressieve maatregelen zouden worden genomen indien de melkleveranties op 3 Mei weder normaal zouden zijn.

Op 4 Mei werd vrijwel overal het werk hervat, de melkleverantie gaf geen bijzondere moeilijkheden meer.

In den nacht van 3 op 4 Mei ontvingen de burgemeesters-politiegezagdragers van den politiepresident nog de opdracht de voorzitters en ondervoorzitters van den voormaligen R.K. Jongen Boerenstand naar het kamp te Vught over te brengen. Deze maatregel dreigde de bemiddelingspogingen van de burgemeesters te doen mislukken. Verschillende burgemeesters hadden, zooals Uhoogedelgestrengte bekend is, de uitvoering ervan opgeschort in afwachting van nader bericht omtrent het onderhoud dat U omstreeks den middag van 4 Mei met vertegenwoordigers van de bezettende macht hebben zoudt. Na een telefonisch bericht hieromtrent hebben de burgemeesters terstond uitvoering gegeven aan het bevel van den politiepresident; in de meeste gevallen heeft deze autoriteit, na telefonisch door de burgemeester te zijn verwittigd, de arrestatie onnoodig verklaard.

In het algemeen heeft de staking niet tot ordeverstoringen geleid. De bevolking is rustig gebleven, betoogingen van beteekenis zijn er niet geweest, bij het bemoeilijken van de melklevering is op enkele plaatsen eenige melk verloren gegaan.

Alleen in het Land van Altena is de toestand ernstig geweest. Samenscholingen van grooten omvang zijn daar voorgekomen. Het publiek is in gemeentesecretarieën, in postkantoren en in een school binnengedrongen en heeft daar het werken onmogelijk gemaakt, kleine straatvakken zijn opgebroken, wegen zijn versperd.

Niet met alle burgemeesters heb ik gedurende de stakingsdagen contact gehad. Voor zoover ik kan beoordeelen hebben de burgemeesters in het algemeen zich goed van hun taak gekweten. Zij hebben zich groote moeite gegeven en hun autoriteit laten gelden om de stakingen spoedig te bedwingen. Zij zijn met tact opgetreden, waar noodig hebben zij niet nagelaten flink in te grijpen. Moeilijk was hun positie in de nog altijd niet duidelijke functie van politiegezagsdragers. Op Dinsdag 3 Mei in den voormiddag heeft de griffier aan den hoofdinspecteur Ten Haaf, werkzaam bij den politiepresident te Eindhoven, in overweging gegeven, aan de burgemeesters zooveel mogelijk de vrije hand te laten, gelijk reeds voor Schijndel was goedgevonden. Klaarblijkelijk is aan dezen raad gevolg gegeven.

Bijzondere opmerkingen over het gedrag van bepaalde burgemeesters behoef ik niet te maken. Reeds hierover heb ik aangeteekend, dat de burgemeester van Son gearresteerd is geweest. Ook de burgemeester van Helmond is van zijn vrijheid beroofd geweest, een afschrift van zijn brief waaruit dit blijkt, voeg ik hierbij. Aan den burgemeester van Made, die door de Duitsche politie is gearresteerd en eenige dagen in het kamp van Vught gevangen gehouden is, heb ik een overzicht van de toedracht van zaken gevraagd, voorts heb ik een nader bericht gevraagd aan den burgemeester van Sprang-Capelle, wiens jeugdige zoon door de Duitsche politie werd gearresteerd, toen zij naar den burgemeester kwamen vragen, die zich op dat oogenblik niet in zijn huis maar ter vervulling van ambtsbezigheden in de gemeente bevond. Van deze berichten zal ik Uhoogedelgestreng na ontvangst een afschrift zenden.

Tenslotte leg ik nog over een overzicht van het aantal stakers en het getal nietgewerkte uren in de verschillende soorten van fabrieken en van het aantal liters melk, niet langs den normalen weg bij de verbruikers gekomen. Dit overzicht, gemeentegewijs, heb ik op verzoek van de Sicherheitspolizei te 's Hertogenbosch doen opstellen uit de door de burgemeesters verstrekte gegevens. Deze opstelling is geschied nadat uitdrukkelijk verzekerd was dat geen straffen of andere maatregelen zouden volgen op de verschaffing van deze gegevens.

DE COMMISSARIS DER PROVINCIE NOORD-BRABANT.

PROVINCIE NOORD-BRABANT

KABINET VAN DEN
COMMISSARIS DER
KONINGIN

Ag. Nr. 435

Gelieve bij beantwoording van dezen brief
dagteekening en nummer te vermelden.

Onderwerp:

Staking April-Mei 1943.

Antwoord op brief van:

28n Mei 1943.

's HERTOGENBOSCH, den

Bijlage 1943 nr. 1944 Kabinet.

Naar aanleiding van bovenvermelden brief heb ik de eer Uhoogedjelgestrengte het volgende mede te deelen.

Na het doordringen van het bericht in den namiddag van 29 April jl., dat het voormalige Nederlandsche leger zich in krijgsgevangenschap moest begeven, zijn op enkele fabrieken de arbeiders naar huis gegaan. Bijzondere berichten hebben mij dien dag niet bereikt.

Op 30 April ontving ik van verschillende burgemeesters bericht, dat fabrieksarbeiders in staking waren en dat de boeren nalieten de melk af te leveren aan de zuivelfabrieken. Ook op een paar secretarieën en op enkele distributiekantoren werd het werk neergelegd. Bij waterleidingbedrijven traden stakingen op. De toevoer van gas (ander dan mijgas) en electriciteit stagneerde niet.

Op 1 Mei nam de stakingsbeweging in de fabrieken toe. Melklevering bleef in verscheidene dorpen achterwege. De gemeentelijke diensten en distributieapparaten functioneerden in het algemeen weder.

Zondag 2 Mei ontvingen de burgemeesters-politiegezagdragers van den politiepresident opdracht de voorzitters en ondervoorzitters der zuivelfabrieken, voor zooveel zij in kwaliteit of in persoon niet aan den leveringsplicht voldaan hadden, en de leidende figuren der vroegere vakverenigingen, voor zooveel werkzaam in een bedrijf waar gestaakt werd, over te brengen naar het kamp te Vught. De burgemeester van Son werd, in zijn hoedanigheid van voorzitter der Zuivelcoöperatie St. Petrus te Eindhoven, door Eindhovensche politie in Son gearresteerd. Na deze arrestatie ontstonden in Son ordeverstoringen, de bevolking bemoeilijkte de melklevering. Omstreeks 13 uur kwam de burgemeester weer in zijn gemeente. In den avond van dezen Zondag bereikte mij Uw telefonische mededeeling van Uw telegram betreffende de melklevering. Aan vele burgemeesters die telefonisch raad vroegen, werd door mij, door den griffier en door den kabinetssecretaris de inhoud van Uw telegram medegedeeld. Dit werd de aanleiding dat verscheidene burgemeesters zich onthielden van arrestaties. Ik teeken aan dat bedoeld telegram van 2 Mei 19 uur eerst op Maandag 3 Mei omstreeks 10½ uur mij bereikte. Sommige burgemeesters in het Oosten der provincie ontvingen het op 3 Mei in den namiddag.

In enkele fabrieken werd op 3 Mei het werk hervat, in andere ging men eerst op dien dag in staking. In de melklevering kwam verbetering.

De burgemeesters spoorden de arbeiders aan, den arbeid te hervatten. Zij beijverden zich zeer om de melklevering weder regelmatig te doen plaats-

AAN
DEN HEER SECRETARIS-GENERAAL
VAN HET DEPARTEMENT VAN NEDERLANDSCHE ZAKEN.

=====

PROVINCIE NOORD-BRABANT

vinden. Bij hun actie hebben zij steun gehad in meergenoemd telegram van Uhoogedelgestrenghe, dat geen repressieve maatregelen zouden worden genomen indien de melkleveranties op 3 Mei weder normaal zouden zijn.

Op 4 Mei werd vrijwel overal het werk hervat, de melkleverantie gaf geen bijzondere moeilijkheden meer.

In den nacht van 3 op 4 Mei ontvingen de burgemeesters-politiegezagsdragers van den politiepresident nog de opdracht de voorzitters en ondervoorzitters van den voormaligen R.K. Jongen Boerenstand naar het kamp te Vught over te brengen. Deze maatregel dreigde de bemiddelingspogingen van de burgemeesters te doen mislukken. Verschillende burgemeesters hadden, zooals Uhoogedelgestrenghe bekend is, de uitvoering ervan opgeschort in afwachting van nader bericht omtrent het onderhoud dat U omstreeks den middag van 4 Mei met vertegenwoordigers van de bezettende macht hebben zoudt. Na een telefonisch bericht hieromtrent hebben de burgemeesters terstond uitvoering gegeven aan het bevel van den politiepresident; in de meeste gevallen heeft deze autoriteit, na telefonisch door de burgemeesters te zijn verwittigd, de arrestatie onmoedig verklaard.

In het algemeen heeft de staking niet tot ordeverstoringen geleid. De bevolking is rustig gebleven, betoogingen van beteekenis zijn er niet geweest, bij het bemoeilijken van de melklevering is op enkele plaatsen eenige melk verloren gegaan.

Alleen in het Land van Altena is de toestand ernstig geweest. Samenkomsten van grooten omvang zijn daar voorgekomen. Het publiek is in gemeentesecretariaten, in postkantoren en in een school binnangedrongen en heeft daar het werken onmogelijk gemaakt, kleine straatvakken zijn opgebroken, wegen zijn versperd.

Niet met alle burgemeesters heb ik gedurende de stakingsdagen contact gehad. Voor zoover ik kan beoordeelen hebben de burgemeesters in het algemeen zich goed van hun taak gekweten. Zij hebben zich groote moeite gegeven en hun autoriteit laten gelden om de stakingen spoedig te bedwingen. Zij zijn met tact opgetreden, waar noodig hebben zij niet nagelaten flink in te grijpen. Moelijk was hun positie in de nog altijd niet duidelijke functie van politiegezagsdragers. Op Dinsdag 4 Mei in den voormiddag heeft de griffier aan den hoofdinspecteur Ten Haaf, werkzaam bij den politiepresident te Eindhoven, in overweging gegeven, aan de burgemeesters zooveel mogelijk de vrije hand te laten, gelijk reeds voor Schijndel was goedgevonden. Klaarblijkelijk is aan dezen raad gevolg gegeven.

Bijzondere opmerkingen over het gedrag van bepaalde burgemeesters behoeft ik niet te maken.

Reeds hiervoren heb ik aangeteekend, dat de burgemeester van Son gearresteerd is geweest. Ook de burgemeester van Helmond is van zijn vrijheid beroofd geweest, een afschrift van zijn brief waaruit dit blijkt, voeg ik hierbij. Aan den burgemeester van Made, die door de Deutsche politie is gearresteerd en eenige dagen in het kamp te Vught gevangen gehouden is, heb ik een overzicht van de toedracht van zaken gevraagd, voorts heb ik een nader bericht gevraagd aan den burgemeester van Sprang-Capelle, wiens jeugdige zoon door de Deutsche politie werd gearresteerd, toen zij naar den burgemeester kwamen vragen, die zich op dat oogenblik niet in zijn huis bevond, maar ter vervulling van ambtsbezigheden in de gemeente bevond. Van deze berichten zal ik Uhoogedelgestrenghe na ontvangst een afschrift zenden.

Tenslotte leg ik nog over een overzicht van het aantal stakers en het getal nietgewerkte uren in de verschillende soorten van fabrieken en van het aantal liters melk, niet langs den normalen weg bij de verbruikers gekomen. Dit overzicht, gemeentegewijs, heb ik op verzoek van de Sicherheitspolizei te 's Hertogenbosch doen opstellen uit de door de burgemeesters verstrekte gegevens. Deze opstelling is geschied nadat uitdrukkelijk verzekerd was dat geen straffen of andere maatregelen zouden volgen op de verschaffing van deze gegevens.

DE COMMISSARIS DER PROVINCIE NOORD-BRABANT,

minulle

